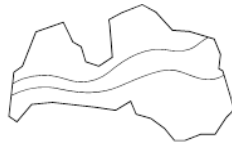

Valsts izglītības satura centrs

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

Projekta numurs: 8.3.2.1/16/I/002

Nacionāla un starptautiska mēroga pasākumu īstenošana izglītojamo talantu attīstībai

Kods _____

Latviešu valodas un literatūras

2. posma olimpiāde 8. –9. klasei

2018. gada 15. janvārī

1. daļa

Kultūras notikumi 2017. gadā

Lasi piedāvāto informāciju! Papildini to, ierakstot nepieciešamos faktus svītriņu vietā! (10 punkti)

1. 2017. gada 21. aprīlī notika LALIGABAs (_____)
(balvas nosaukums _____)
pasniegšanas pasākums, kurā tika
pilniem vārdiem)

paziņoti un apbalvoti laureāti piecās nominācijās, sveikta speciālbalvas ieguvēja Anita Rožkalne un Mūža balvas latviešu literatūrā ieguvējs – dzejnieks un atdzejotājs Uldis Bērziņš.

2. Nominācijā „Labākais oriģinālliteratūras darbs bērniem” balvu ieguva Ulda Ausekļa dzejoļu krājums „ _____ margrietīnās”. Šajā krājumā dzejnieks kā
(1.vārds krājuma nosaukumā)

allaž raksta par pamatvērtībām: dabu, ģimeni, pasaules izzīni.

3.-4. Ik gadu 24. jūlijā tiek pasniegta Starptautiskā Baltijas jūras reģiona _____ balva bērnu literatūrā un grāmatu mākslā. 2017. gadā
(vārds, uzvārds)

balvu saņēma rakstnieka _____ darbs „Pastaiga Mirušo
(vārds, uzvārds)
pilsētā. Pārups spoku stāsti”.

5.-6. No 2017. gada 1. septembra līdz 30. novembrim Latvijas Nacionālajā bibliotēkā notika kāda interesanta akcija, godinot dzejnieku _____
(vārds, uzvārds)

150 gadu jubilejā.

Akcijas laikā īpaši veidotā audioierakstu kabīnē katrs cilvēks varēja izvēlēties kādu šī dzejnieka dzejoļi un nolasīt to skaļi, lai ierakstu saglabātu kā simbolisku atziņību

19. gadsimta beigu latviešu dzejas spožajam talantam.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

2017. gada 5. oktobrī šim dzejniekam par godu tika laists klajā monētu komplekts. Komplektā divas monētas veido stilizētu briļļu atveidu. Vienas monētas priekšpusē redzams mākonis, dzejnieka paraksta faksimils un dzejoļa „Kā _____
_____” rinda „Tiem vēlētos es līdzī tālu skriet...”. Otrās monētas priekšpusē redzams mākonis un dzejoļa rinda „Tur tālumā, kur ziemas nepazīst”. Abu monētu aizmugurē attēlota horizontāla josla ar cilvēka pēdām sniegā.

6. ____

7.-8. Latvijas Nacionālo bibliotēku mēdz dēvēt par _____ .
(nosaukums)

7. ____

Ēka tika pabeigta 2014. gadā, kad Rīga bija Eiropas kultūras galvaspilsēta. Tās arhitekts _____ mūžībā aizgāja 2017. gada augustā. Viņa _____
(vārds, uzvārds)
paveiktais arhitektūrā gan dzimtenē, gan pasaulē ir augstu novērtēts, piemēram, mūsu bibliotēka tiek ierindota starp desmit lielākajām, skaistākajām un mūsdienīgākajām 21. gadsimta pasaules bibliotēkām.

8. ____

9. 2017. gadā pie skatītājiem nonāca arī divas dokumentālās filmas – režisores un scenārija autores Ilonas Brūveres filma „Ievainotais jātnieks” (oktobrī) par Brīvības pieminekļa tēlnieku _____, kā arī režisora Askolda Saulīša filma „Astoņas zvaigznes” (novembrī).

9. ____

10. Jau ceturto gadu aizvadītās teātra sezonas bērnu un jauniešu auditorijai radītās izrādes vērtē Bērnu žūrija, kas pasniedz savu simpātiju balvu. 2017. gada Spēlmaņu naktī Bērnu žūrijas simpātiju balvu saņēma izrāde „_____”
(nosaukums)

10. ____

**Kopā
par
1.
daļu:**

2. daļa

Darbs ar tekstu

Tekstu lapa

1. teksts

Eduards Veidenbaums

Problēmas. Risinājumi. Hipotēzes

(Fragments)

Kur saknes un sēkla, kur augsne Eduarda Veidenbauma neparasti spožajam daudzškaitņu talantam?

Veidenbauma personības agrīnajos attīstības posmos, pat jau trīs četru gadu vecumā, no vienas puses, saskatāma ārkārtīgi dzīva reakcija uz apkārtni, no otras – it kā iegrimšana savos vērojumos, kad viņš sev līdzās nav cietis nevienu cilvēku, īpaši vairoties no svešiem. Tā viņš stundām ilgi varējis kavēties savu dzimto Glāznieku dārzā vai tuvējās kaļķakmens lauztuvēs, vērot lielceļa radību kustīgo dzīvi vai Cēsu torņu un jumtu nemainīgo panorāmu.

1872. gada janvārī, kad Eduardam bija četrarpus gadu, viņa vecāki pārcēlās uz iepirktajām Kalāču mājām, un te zēnam pavēras jauna pasaule. Pie pašām mājām augošais mežs ar savu neizsmeļamo daudzveidību paņēma nākamo dzejnieku savā varā uz visu mūžu.

Ar īpašu aizrautību Eduards zēna gados vāca dažādas puķes un zālītes, pēc augu noteicēja tās **identificēja** un veidoja **herbāriju**. Atstiepis no pļavām, meža un dārza savu guvumu, zēns pētīja, kā pēc sīkām, tik tikko pamanāmām atšķirībām lapu tīklojumā un robojumā, pēc kauslapu, ziedlapu, putekšņlapu skaita un citām pazīmēm var nokļūt pie atbildes – kas tas par augu. Vēl šobrīd mēs Kalāčos šo augu noteicēju varam pāršķirstīt un papētīt ar Veidenbauma roku izdarītos labojumus. Jā, patiesi, kaut kur iespējama tekstā par vienu nav saskanējis putekšņlapu skaits, kaut kur bijušas citas sīkas neprecizitātes.

Vai daudz būs tādu skolēnu, kas zinātniska satura grāmatās konstatējuši un labojuši kļūdas?

Cēsu aprinīskolas skolnieks Eduards Veidenbaums „Odisejas” un „Iliādas” grieķu-vācu vārdnīcas beidzamajā lappusē pie uzrādītajām drukas kļūdām pierakstījis vēl četras un attiecīgajās lappusēs izlabojis grieķu tekstus.

Neparastais vērīgums un atmiņa izpaudusies arī tādējādi, ka jau divarpus gadu vecumā Eduards pazinis drukātos burtus, drīz iemācījies no galvas garīgās dziesmas, kas ik svētdienas rīta pātaros dziedātas, bet savā piektajā mūža gadā tekoši lasījis, **neatstādamies no pieaugušajiem** tikmēr, kamēr viņam nav izskaidrots viss nesaprotamais.

Kā uz to reaģēja pieaugušie? Kāda bija attieksme pret bērnu tik dabiskajiem, Veidenbaumu ģimenē droši vien pastiprinātajiem „**kāpēc?**” **plūdiem?**

Māte – paskarba, sevī noslēgta, vairāk nodevusies saimnieciskajām rūpēm, nekā mēģinājusi dzīvot līdzīgu bērnu brīnumainajai pasaulei.

Toties tēvs – Jēkabs Veidenbaums – ar dziļu sirsnību katru brīvu brīdi veltījis saviem bērniem, gan mācīdams tiem atšķirt labu no ļauna, gan pacietīgi skaidrodams kā grāmatās izlasīto, tā dabā un cilvēkos novēroto. Cik uzturējies Kalāčos, tik ar bērniem arī nodarbojies tēva jaunākais brālis, Eduarda krusttēvs, saukts mērniekonkulis. Viņi abi to darījuši tik nopietni un pamatīgi, ka sagatavojuši gan Eduardu, gan viņa vecāko brāli

Kārli un jaunāko Voldemāru, tāpat arī māsas tiktāl, lai tie bez parastajām pagastskolas ziemām varētu tūlīt iestāties draudzes skolā.

Eduardam, visapdāvinātākajam no sešām Veidenbaumu dzimtas atvasēm, šāda sevišķi agrīna dabas dotumu attīstīšana bijusi ārkārtīgi nozīmīga. Apmierinot bērna zinātkāri, viņā tiek radītas patīkamas **emocijas**. Dabiski, ka šo gandarījuma izjūtu bērns atkal un atkal tieksies atkārtot.

Tā, pateicoties labvēlīgajiem audzināšanas apstākļiem, Eduardā ārkārtīgi spēcīgi attīstījušās intelektuālas jūtas – viens no radošās personības psiholoģiskajiem priekšnoteikumiem. Tas ir vēlākajos gados vairs nenomācams dzinējspēks, kas spiež cilvēku alkaini piepildīt savu izzīņas kāri, tā ir nepārvaramā tieksme pēc patiesības meklējumiem, pēc sarežģītu problēmu risināšanas, dzīves mīklu minēšanu ieskaitot.

(L. Volkova. Monogrāfija „Eduards Veidenbaums”, R.: Liesma, 1979)

2. teksts

Karsta sirds, drūms spars, alkaina vēlēšanās. Kāpēc Veidenbaums joprojām aktuāls?

Latviešu dzejniekam Eduardam Veidenbaumam uz šīs zemes bija lemti vien 24 spilgti un piepildīti gadi, taču viņa rakstītais vārds pārdzīvojis laikmetus un arī šodien skan asi, tieši un patiesi.

Vēsturiskā fantāzijā „Mehāniskais Veidenbaums”¹ dekonstruēta 19./20. gadsimtu mijas latviešu inteligences dzīve Tērbatā, E. Veidenbauma zinātniskās intereses un viņa pēdējais ceļš uz mājām. Tā veidota kā trīs filozofu skatījumi par Eduarda Veidenbauma darbu „Apcerējumi iz mekānikas” (1894), kas papildināta ar dzīvās animācijas un skaņu etiķēm.

Dzejnieka skarbi trāpīgā doma iedvesmojusi un turpina iedvesmot dažādu paaudžu radošās personības. Kāpēc Veidenbauma balss joprojām skan tik spēcīgi un laikmetīgi? Un kāpēc ik jaunai paaudzei joprojām ir svarīgi atklāt savu Veidenbaumu?

Ieva Akuratere, tautā iemīļotā albuma „Septiņarpus dziesmas ar Veidenbauma vārdiem” (komponists Juris Kulakovs) neaizmirstamā balss: „Eduards Veidenbaums ir dzejnieks ar izcilu cilvēcības spēku, mans dvēseles tuvinieks, brālis, kurš ar savu eksistenci un liecību par dzīvi, nāvi, mīlestību un gara spēku ir bagātinājis manu pasaules uztveri. Pirmoreiz viņa dzeju lasīju jau bērnībā. Mani pārsteidza drūmais spars un alkainā vēlēšanās aizklausvēties līdz cilvēku saprātam. Vai zināt, ka Eduards Veidenbaums dzīves laikā nav publicējis nevienu savu dzejoli? Viņš laikam pat nevarēja iedomāties, ka vēl pēc gadsimta viņa jauneklīgo dzeju dziedās pasaulslavenais koris „Gaudeamus”! Veidenbaums ar visu savu būtību izstaro cilvēcību, siltumu, līdzjūtību, gudrību, pozitīvu nekaunību un lielu drosmi. Tādi cilvēki nemaz speciāli necīnās ar kaut ko, bet viņu spriedumi ir tik trāpīgi, atmaskojoši, pilni brīvdomības, ka viņu karstās sirds radītie darbi paši kļūst par

¹ Atzīmējot latviešu dzejnieka Eduarda Veidenbauma jubileju, 2017. gada 16. septembrī Latvijas Nacionālās bibliotēkā bija vērojama vēsturiskā fantāzija „Mehāniskais Veidenbaums”.

cīnītājiem. Katrai paaudzei ir svarīgi bagātināt savu dzīves pieredzi ar Veidenbauma dzejas tēlu un loģisko sakarību iepazīšanu. Inteliģence rodas no augstvērtīgas, poētiskas informācijas uztveres, no iespējas salīdzināt pasaules uztveres veidus un bagātināt emocionalitāti. Domāju, ka skolu latviešu literatūras programma pārāk niecīgi ļauj iepazīt Veidenbaumu, tādēļ daudzi jaunieši cenšas meklēt vērtības paši saviem spēkiem, uzsūkt sevī skaisto un dziļo. Arī tādēļ Jura Kulakova dziesmu ciklam ar Veidenbauma vārdiem vienmēr ir bijusi liela piekrišana jaunu cilvēku vidū.

Justīne Vaivode, režisore, projekta „Mehāniskais Veidenbaums” līdzautore: „Bieži vien mēs par cilvēkiem izsakām virspusējus secinājumus, neturpinot izpēti procesu. Tāpat, man šķiet, ir noticis ar Veidenbaumu, jo vai tad tiešām viņš ir tikai nabadzīgs dzejnieks, kas studējis Tērbatā? „Mehāniskajā Veidenbaumā” patiešām cenšamies ieraudzīt jaunas Veidenbauma šķautnes. Piemēram, ļoti aktuāla man šķiet tēma par lietderīgu spēku izmantošanu, jo cilvēka resursi ir ierobežoti. Veidenbaums mani ir iedvesmojis vēlreiz pārskatīt savu vērtību skalu un izlemt, kurp virzīt savus spēkus. Īpašs mirklis, kas man spilgti palicis atmiņā, ir, kad kopā ar „Mehāniskā Veidenbauma” komandu devāmies uz Kalāčiem. Ārā līst lietus un es turu rokās Homēra „Iliādu”, grāmatu, kas kādreiz piederēja Veidenbaumam. Pēc mirkļa prātā noapaļojas fakts, ka viņš taču to ir lasījis grieķu valodā. Un ka vispār gandrīz visas viņa grāmatas ir citās valodās. Veidenbaums pats mācījās un ar nepārejošu ziņkāri pētīja lietas par spīti saviem ierobežotajiem resursiem. Tas savukārt man licis aizdomāties, kādā pārpilnā pasaulē es dzīvoju. Un tad sev jautāju – kā tas viss tiek izmantots un vai vispār tiek izmantots? Eduarda personība mani noteikti iedvesmo mazāk čīkstēt un ciest, vairāk darboties un iet uz priekšu.

Guntis Eniņš, dabas pētnieks, saņēmis Eduarda Veidenbauma literāro balvu par grāmatu „Nezināmā Latvija”: „Kad saņēmu balvu, viesojos Veidenbauma Kalāčos, kur aug, manuprāt, astoņi Veidenbauma tēva stādītie ozoli. Skumji un simboliski, ka šie ozoli lēnām nokalst, tāpat kā šī dzimta izbeidzas. Tā ir liela traģēdija, ka nāve pārāgri paņēma tik talantīgu jaunekli. Viņš jau toreiz prata kādas desmit valodas, tāpat īsās dzīves laikā sarakstīja tik daudz spēcīgu dzejoļu. Veidenbaums bija kā krītoša zvaigzne. Viņa dzeja tolaik noteikti skanēja spēcīgāk nekā tagad, gaisā virmoja revolūcija, cilvēki alka pēc brīvības, kādam bija tas jārosina. Viņa kaujinieciskie un patiesie dzejoļi iedvesmoja. Tagad, protams, arī nav viegli laiki un, ja Veidenbaums dzīvotu, viņš pavisam noteikti cīnītos pret oligarhiem un tumsonību – jo vai tad tā nav sabiedrības tumsonība un bezatbildība, ka joprojām pie varas tiek naudaskāri blēži? Naudas kārdinājums ir pārāk liels, un vajadzība pēc tautas apgaismības nav mazāk svarīga kā Veidenbauma laikā.

(<http://www.la.lv/kapec-veidenbaums-joprojam-aktuals/>)

2. daļa**Darba lapa**

Lasi piedāvātos tekstus (tekstu lapā) un veic uzdevumus darba lapā! (40 punkti)

1. uzdevums (4 punkti). Izmantojot atsauces, nosaki piedāvāto tekstu avotus!

Pamato, kurš avots, tavuprāt, ir ticamāks!

Teksta nr. p. k.	Teksta avots
1. teksts	
2. teksts	

Pamatojums.

1. _____

2. uzdevums (4 punkti). Sameklē 1. tekstā izceltajiem svešvārdiem atbilstošu skaidrojumu (viens skaidrojums ir lieks) un ieraksti tā numuru!

Atbilstošā skaidrojuma numurs	Svešvārds	Nr. p. k.	Skaidrojums
	hipotēze	1.	Objektīviem apstākļiem neatbilstoša bezrūpība, pacilāts garastāvoklis, bezdarbīgums, apmierinātība ar sevi un citiem.
	identificēt	2.	Jūtu izpausme; pārdzīvojumi, apzinātas un neapzinātas cilvēku un dzīvnieku subjektīvās reakcijas uz iekšējo un ārējo kairinājumu iedarbību.
	herbārijs	3.	Pazīt, arī noteikt (pēc kādām pazīmēm), atzīt par īsto.
	emocijas	4.	Noteiktam nolūkam vāktu, izžāvētu un presētu augu kolekcija.
		5.	Zinātnisks pieņēmums kādas parādības izskaidrošanai.

2. _____

3. uzdevums (4 punkti). Uzraksti katram 1. tekstā pasvītrotajam vārdam sinonīmu!

spožs – _____

pavērties – _____

atvases – _____

kāre – _____

3. _____

4. uzdevums (2 punkti). Izskaidro 1. tekstā izceltos vārdu savienojumus!

„kāpēc” plūdi – _____

neatstādamies no pieaugušajiem – _____

4. _____

**5. uzdevums (3 punkti). Izraksti no 1. teksta 3. rindkopas vienu frazeoloģismu!
Izskaidro to!**

Frazeoloģisms. _____

Skaidrojums. _____

5. _____

6. uzdevums (2 punkti). Mini divus faktus (1. teksts), kas apliecina E. Veidenbauma neparastās prāta spējas skolas gadus!

• _____

• _____

6. _____

7. uzdevums (3 punkti). Nosauc divus nozīmīgākos cilvēkus E. Veidenbauma personības izveidē (1. teksts)! Vienā teikumā raksturo, ko šie cilvēki devuši Veidenbaumu dzimtas bērniem!

Nozīmīgākie cilvēki – _____ un _____ .

Raksturojums. _____

7. _____

8. uzdevums (1 punkts). Uzraksti, kurš E. Veidenbauma darbs ierosinājis mūsdienu radošos cilvēkus veidot vēsturisko fantāziju „Mehāniskais Veidenbaums”(2. teksts)!

8. _____

9. uzdevums (6 punkti). Raksturo, kāpēc 2. tekstā minētajiem radošajiem cilvēkiem E. Veidenbauma personība ir nozīmīga!

Radošie cilvēki	Raksturojums
Ieva Akurātere	
Justīne Vaivode	
Guntis Eniņš	

10. uzdevums (1 punkts). Nosauc, kurš latviešu komponists ir radījis dziesmu ciklu ar E. Veidenbauma vārdiem (2. teksts)!

11. uzdevums (7 punkti). Skaidro pieturzīmju lietojumu!

Guntis Eniņš,¹ dabas pētnieks,¹ ir sacījis:² „Kad saņēmu Eduarda Veidenbauma literāro balvu par grāmatu „Nezināmā Latvija”,³ viesojos Veidenbauma Kalāčos, kur aug,⁴ manuprāt,⁴ astoņi Veidenbauma tēva stādītie ozoli.”⁵

Justīne Vaivode, režisore,⁶ projekta „Mehāniskais Veidenbaums” līdzautore, ir teikusi: „Bieži vien mēs par cilvēkiem izsakām virspusējus secinājumus,⁷ neturpinot izpēti procesus. Tāpat, man šķiet, ir noticis ar Veidenbaumu, jo vai tad tiešām viņš ir tikai nabadzīgs dzejnieks, kas studējis Tērbatā?”

Nr.p.k.	Pieturzīmes lietojuma pamatojums
1.	<i>Komati atdala</i>
2.	<i>Kols atdala</i>
3.	<i>Komats atdala</i>
4.	<i>Komati atdala</i>
5.	<i>Pēdiņas norāda</i>
6.	<i>Komats atdala</i>
7.	<i>Komats atdala</i>

12. uzdevums (3 punkti). Ievieto teikumā nepieciešamās pieturzīmes!

Atjautību tas ir ātru spēcīgu reakciju uz ārpusaules iespaidiem Eduards esot mantojis no mātes

9. ____

10. ____

11. ____

12. ____

Kopā
par
2.daļu:

3. daļa
Tekstveide

Izvēlies vienu no piedāvātajiem tematiem un uzraksti pārspriedumu 250–300 vārdu apjomā!

1. Spoža personība Latvijas kultūrā (*zinātnē, sportā*) – manis iedvesmotāja.
2. „... pašam bruģēt savu personības ceļu..., pašam meklēt savus bruģakmeņus.”
(*L. Volkova*)
3. „Dzīve ir laba, kad mērķis ir labs.” (*E. Veidenbaums*)

Uzmetums

